

บทที่ 6

เครือข่ายความหมายของคำว่า เหา

จากบทที่ผ่านมาผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายถึงกระบวนการทางปริชานที่ใช้ในการอธิบายการขยายความหมายของคำว่า เหา ในภาษาไทยพร้อมกับแสดงให้เห็นถึงภาพจำลองของการขยายความหมายในแต่ละกระบวนการ ซึ่งในบทที่ 6 นี้จะเป็นการอภิปรายถึงแนวความคิดในเรื่องของเครือข่ายความหมาย (semantic network) โดยผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของเครือข่ายความหมายของ แลงแอกเคอร์ กับตัวอย่างของ ไทเลอร์และเอแวนส์ ก่อนที่จะนำภาพจำลองการขยายความหมายต่างๆ ที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5 มาประกอบกันจนกลายเป็นเครือข่ายความหมายที่มีความสมบูรณ์ของคำว่า เหา ในภาษาไทย

เครือข่ายความหมายเป็นวิธีการนำเสนอรูปแบบหนึ่ง que สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการพรรณนาปรากฏการณ์คำหลายความหมายในรูปของแผนภูมิการแสดงความเชื่อมโยงของความหมายที่หลากหลายเข้าด้วยกัน ความเชื่อมโยงดังกล่าวนี้จะแสดงด้วยเส้นวาดที่มีรูปแบบและความเข้มแตกต่างกันและเป็นความสัมพันธ์ที่อิงความจริงไม่ได้สมมุติขึ้นมา

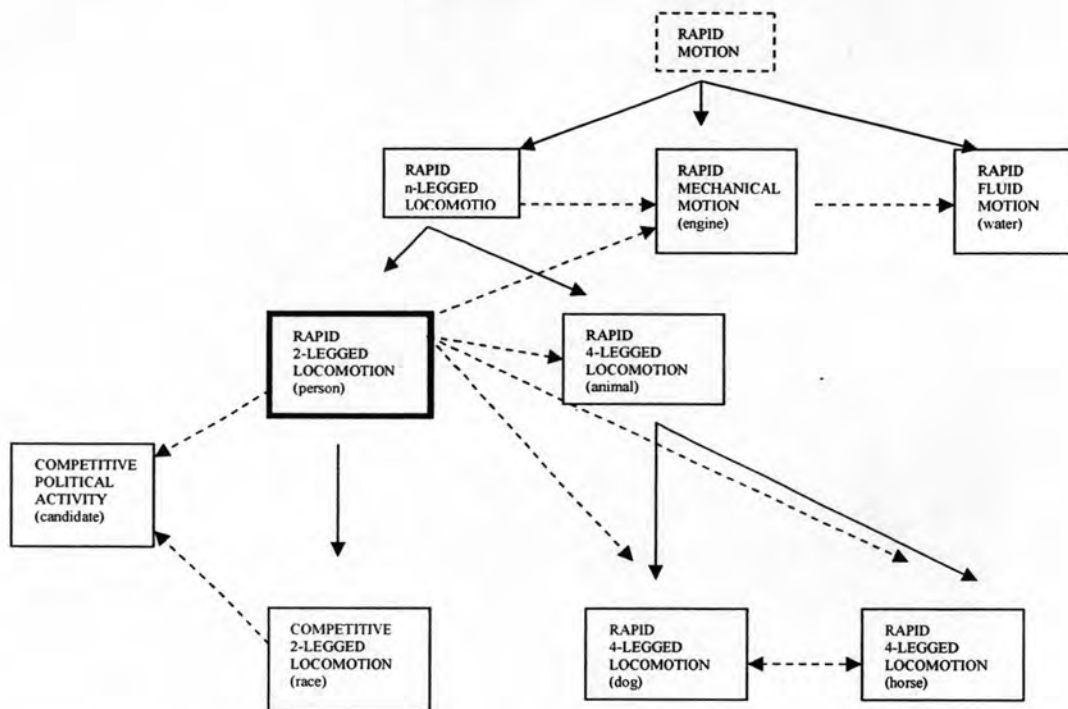
6.1 เครือข่ายความหมายของ แลงแอกเคอร์

โรนัลด์ แลงแอกเคอร์ (Langacker, 1991) ได้กล่าวว่าเครือข่ายความหมายแสดงให้เห็นการสังเคราะห์ทฤษฎีต้นแบบและการจำแนกประเภทโดยผ่านทางการใช้ผังภูมิ (schema) เครือข่ายความหมายจะประกอบด้วยสมาชิกศูนย์กลางและสมาชิกต่างๆ ที่มีระดับของความสำคัญลดหลั่นกันไปตั้งแต่สมาชิกต้นแบบไปจนถึงสมาชิกขอบนอกหรือสมาชิกที่มีความเป็นต้นแบบน้อย สมาชิกแต่ละสมาชิกในเครือข่ายจะปรากฏออกมาในรูปของโหนด (node) ที่มีความสัมพันธ์กับโหนดอื่นในแบบต่างๆ กันและมีการขยายความหมายออกจากความหมายที่เป็นศูนย์กลางหรือความหมายพื้นฐานในลักษณะของเครือข่ายรัศมีที่แผ่ออกไปโดยรอบ การขยายความหมายออกนี้แสดงได้ด้วยลูกศรหลายๆ แบบคือ

- 1) ลูกศรแบบที่แทนด้วยเส้นประ (dashed arrow) ซึ่งแสดงว่าความหมายพื้นฐานและความหมายที่ขยายออกมามีความขัดแย้งกัน เช่น [A] ---> [B] ซึ่งให้เห็นว่า [B] มีบางคุณสมบัติที่ไม่เป็นไปในทางเดียวกันกับ [A]
- 2) ลูกศรแบบที่แทนด้วยเส้นเดี่ยว (solid arrow) เช่น [A] → [B] แสดงว่า [B] มีคุณสมบัติตรงกับ [A] แต่มีรายละเอียดมากกว่า

3) ลูกศรแบบที่มี 2 หัว เช่น [A] <---> [B] แสดงถึงการรับรู้ [A] กับ [B] ว่ามีความคล้ายกัน

แลงแอกเคอร์ ได้ยกตัวอย่างเครือข่ายความหมายของคำกริยา *run* ในภาษาอังกฤษไว้ดังรูปที่ 6 ซึ่งจากแผนภูมิในรูปที่ 6 นั้น ความหมายที่โดดเด่นที่สุดและเป็นความหมายต้นแบบนั้นจะปรากฏอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมที่มีเส้นที่หนาากกว่ารูปอื่นๆ ความหมายนี้จะเป็ความหมายที่คนเราเรียนรู้ได้ก่อน นึกถึงได้ก่อน และใช้ในบริบทต่างๆ ไปเมื่อเทียบกับความหมายอื่น จากความหมายต้นแบบได้มีการขยายความหมายออกไปสู่ความหมายต่างๆ ตามที่ปรากฏในสี่เหลี่ยมรูปอื่นๆ และแต่ละความหมายจะมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

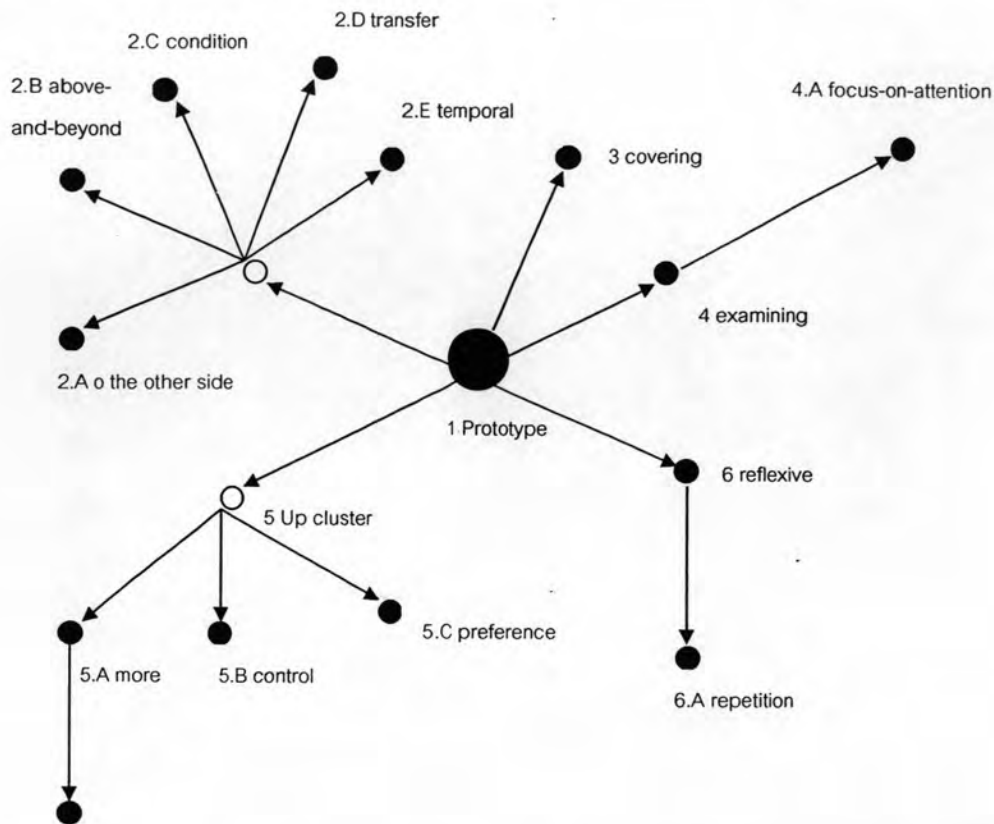

รูปที่ 6: เครือข่ายความหมายของคำกริยา *run* ของ แลงแอกเคอร์ (Langacker, 1991)

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายความหมายของ แลงแอกเคอร์ นั้นค่อนข้างมีลักษณะที่ซับซ้อนและยากต่อการนำมาประยุกต์ใช้จริง ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะสร้างแผนภูมิแสดงเครือข่ายความหมายของคำว่า *เขา* โดยใช้รูปแบบตามแนวความคิดของ ไทเลอร์และเอแวนส์ (Tyler and Evans, 2003: 80) ซึ่งมีความสลับซับซ้อนน้อยกว่าและเข้าใจได้ง่ายกว่า

6.2 เครื่องข่ายความหมายของ ไทเลอร์และเอแวนส์

ในแผนภูมิของ ไทเลอร์และเอแวนส์ นี้จะมีความแตกต่างจากของ แลงแอกเคอร์ อย่างเห็นได้ชัด ตรงที่มีการนำสัญลักษณ์มาใช้ในแผนภูมิมากกว่า โดยวงกลมสีดำที่ใหญ่ที่สุดที่อยู่ตรงกลาง เครือข่ายแสดงความหมายกลางหรือความหมายต้นแบบ ส่วนวงกลมเล็กสีดำหลายๆ วงแสดงความหมายที่ถูกขยายออกมาซึ่งเชื่อมต่อกันด้วยลูกศรหัวเดียว หัวลูกศรแสดงทิศทางของการขยายความหมาย กล่าวคือ วงกลมที่อยู่ด้านหัวลูกศรคือความหมายที่ขยายออกมาจากวงกลมที่อยู่อีกด้านหนึ่งของลูกศร นอกจากนี้ลูกศรยังแสดงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างความหมายต่างๆ ในเครือข่ายความหมาย คือ หากความหมายใดมีลูกศรเชื่อมต่อกันก็แสดงว่ามีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน ในขณะที่วงกลมสีดำแสดงความหมายแต่ละความหมาย วงกลมสีขาวจะใช้ในการแสดงโน้ตซึ่งจะคอยทำหน้าที่ในการรวมแ่งมุมที่ความหมายต่างๆ มีร่วมกันและจัดความหมายเหล่านั้นไว้เป็นกลุ่มเดียวกันเพื่อแสดงว่ามีกระบวนการขยายมาในทิศทางเดียวกัน ตัวอย่างเครือข่ายความหมายของ ไทเลอร์และเอแวนส์ เช่น เครือข่ายความหมายของคำบุพบท *over* ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นเครือข่ายความหมายที่พัฒนามาจากของ เลคอฟ โดยใช้แนวความคิดของ คำหลายความหมายแบบมีหลักการเข้าช่วยแล้ว ดังรูปที่ 7 เป็นต้น

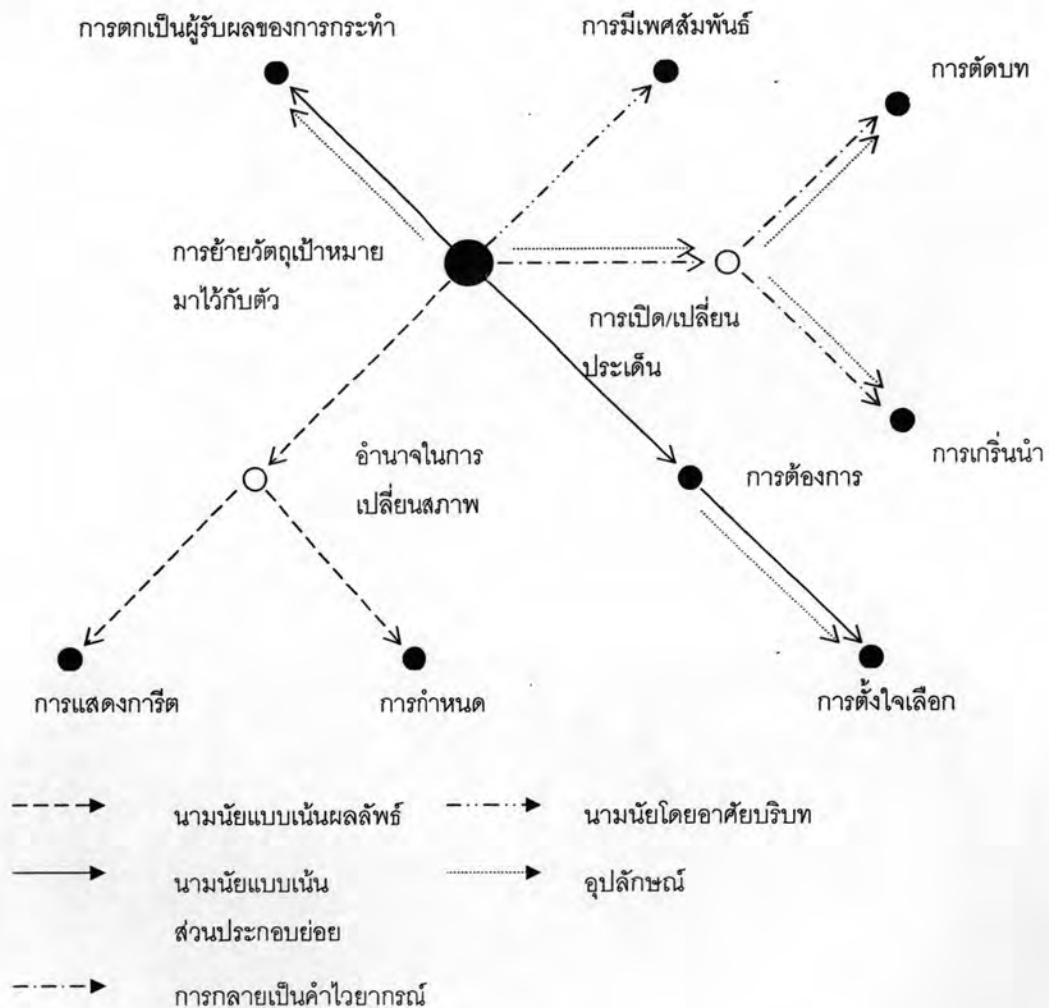

รูปที่ 7: เครือข่ายความหมายของคำว่า over ของ ไทเลอร์และเอแวนส์ (Tylers and Evans, 2003)

ถึงแม้เครือข่ายความหมายของ ไทเลอร์และเอแวนส์ นั้น มีความซับซ้อนที่น้อยกว่าของ แลงค์แอกเคอร์ ก็จริง แต่ก็ยังเป็นเครือข่ายความหมายที่แสดงให้เห็นถึงสถานะคำหลายความหมายของคำๆ นี้ได้ดีในระดับหนึ่ง ความแตกต่างที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนคือการใช้โหนดในการแทนความหมายต่างๆ ของคำว่า over นี้ โดยโหนดจะมีอยู่สองรูปแบบด้วยกันคือ โหนดดำใช้สำหรับแสดงความหมายต่างๆ และโหนดขาวสำหรับแสดงจุดเชื่อมโยงที่ความหมายแต่ละความหมายมีร่วมกัน ในส่วนของจำนวนความหมายนั้นจะเห็นว่า จำนวนความหมายจะมีเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะหากนำไปเทียบกับของ แลงค์แอกเคอร์ ทั้งนี้ในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจะใช้แผนภูมิแสดงเครือข่ายความหมายตามแนวคิดของ ไทเลอร์และเอแวนส์ เพื่อเป็นการสอดคล้องกับการใช้ทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการด้วยเช่นกัน

6.3 เครือข่ายความหมายของคำว่า เหา

จากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความหมายพื้นฐานและความหมายย่อยต่างๆ ของคำว่า เหา ภายใต้อรรถที่ 3 และ 4 ตลอดจนได้ทำการวิเคราะห์การเชื่อมโยงความหมายต่างๆ และกระบวนการ ในการขยายความหมายจนทำให้ได้แผนที่แสดงเครือข่ายความหมายแบบย่อยๆ ออกมาทั้งหมด 5 รูป (รูปที่ 1-5) ในส่วนต่อไปนี้จะสร้างเครือข่ายความหมายของคำว่า เหา ขึ้นมาจากการ นำเอาแผนที่ในรูปที่ 1-5 มาประกอบเข้าด้วยกันโดยอาศัยแนวความคิดของ ไทเลอร์และเอแวนส์ มาใช้เป็นหลัก โดยเครือข่ายความหมายทั้งหมดของคำว่า เหา ภายใต้อรรถที่ 3 จะรวมไปถึงการ อธิบายว่ากระบวนการขยายความหมายนั้นใช้วิธีการอะไรผ่านทางกระบวนการโดยใช้ลักษณะของเส้น ที่แตกต่างกันเป็นเครื่องมือในการแสดงผล โดยเครือข่ายความหมายของคำว่า เหา โดยสมบูรณ์จะ แสดงออกมาได้ดังรูปที่ 8

รูปที่ 8: เครือข่ายความหมายของคำว่า เหา ในภาษาไทย

จากรูปที่ 8 จะเห็นได้ว่า เครือข่ายทางความหมายของคำว่า *เอา* นั้นมีลักษณะของการขยายความหมายในแบบลักษณะของการแผ่รัศมี (radial network) โดยมีจุดศูนย์กลางเป็นความหมายต้นแบบหรือความหมายพื้นฐานหรือการ “ย้ายวัตถุเป้าหมายมาไว้กับตัว” และขยายไปสู่ความหมายต่างๆ โดยกระบวนการนามนัยในแบบต่างๆ หรือการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ควบคู่ไปกับกระบวนการนามนัยและกระบวนการอุปลักษณะอีกทีหนึ่ง

6.4 สรุป

ลักษณะคำหลายความหมายของคำว่า *เอา* ในภาษาไทยสามารถถูกแสดงได้โดยการใช้เครือข่ายความหมาย โดยเครือข่ายความหมายที่มีลักษณะเหมาะสมมากที่สุดคือ เครือข่ายความหมายตามแนวคิดของ ไทเลอร์และเอเวนส์ โดยลักษณะของการขยายความหมายของคำว่า *เอา* ในภาษานั้นจะอยู่ในรูปของการแผ่รัศมี โดยมีความหมายของ “การย้ายวัตถุเป้าหมายมาไว้กับตัว” เป็นความหมายที่ปรากฏอยู่เป็นศูนย์กลางและขยายออกไปเป็นความหมายต่างๆ อีก 8 ความหมายด้วยกัน กระบวนการในการขยายความหมายแบ่งออกเป็น 4 กระบวนการด้วยกัน โดยเป็นกระบวนการนามนัย 3 แบบและเป็นกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์อีกแบบ นอกจากนั้นแล้วยังมีกระบวนการอุปลักษณะที่ต้องปรากฏร่วมกันกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์อีกด้วย ซึ่งกระบวนการทั้งหมดเหล่านี้จะถูกแสดงออกมาภายในแผนภูมิเครือข่ายความหมายผ่านทางลักษณะของเส้นที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย